Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2013

Foghlaim don Saol agus don Obair: Líneach

Aonad 3

[GLW31]

DÉ hAOINE 10 BEALTAINE, MAIDIN

AM

1 uair agus 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Comhlánaigh le peann gorm nó le peann dubh. **Ná scríobh le peann luaidhe ná le peann glóthaí.**
Tá an t-iatán (ina bhfuil Foinsí A, B agus C) le húsáid le Ceisteanna **4, 5, 6, 7, 8** agus **9**.
Freagair **gach** ceann de na ceisteanna i Roinn A agus i Roinn B.
Freagair **dhá** cheist i Roinn C.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 80 an marc iomlán don pháipéar seo.
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gCeisteanna **4–9**.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Roinn A

Freagair **gach** ceist sa roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Eagraíochtaí Neamhrialtasacha (ENRanna)(NGOs) is ábhar don cheist seo.

1 **(a)** Ainmnigh **dhá** bhuntáiste do dhuine óg as a bheith ag obair le hEagraíocht Neamhrialtasach (ENR).

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** dhóigh ar féidir le hEagraíochtaí Neamhrialtasacha (ENRanna) tacaíocht a thabhairt do dhaoine sa phobal áitiúil a bhfuil cuidiú de dhíth orthu.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

8020.03

(c) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** dhóigh ar féidir le hEagraíochtaí Neamhrialtasacha (ENRanna) áitiú ar dhaoine óga baint a bheith acu le hobair na n-eagraíochtaí sin.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 1	

[Tiontaigh an leathanach

Forbairt Phearsanta

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Uasmhéadú agus cothabháil sláinte agus leasa is ábhar don cheist seo.

2 **(a)** Ainmnigh **dhá** shampla de stíl mhaireachtála mhíshláintiúil.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth a n-íosfadh teaghlach mearbhia.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

(c) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** dhóigh a rachadh duine i ngleic le murtall.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 2	

[Tiontaigh an leathanach

Infhostaitheacht

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Cleachtais earcaíochta agus roghnaithe don fhostaíocht is ábhar don cheist seo.

3 **(a)** Ainmnigh **dhá** eagraíocht i dTuaisceart Éireann a chuireann comhairle nó cúrsaí ar fáil a bhaineann le foghlaim breise agus le roghanna traenála.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth a mbeadh ar dhuine CV (Curriculum Vitae) a uasdátú agus an duine sin ag cur isteach ar phoist.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

(c) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth ar chóir do dhuine a bheadh ag cur isteach ar phost taighde a dhéanamh, roimh an agallamh, ar ghnó an fhostóra.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 3	

Roinn B

Freagair **gach** ceist sa roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

4 Léigh **Foinse A** agus bain úsáid aisti le cuidiú leat an cheist seo a fhreagairt.

(a) Mínigh **dhá** dhóigh a dtig le duine óg an fhéiniúlacht chultúrtha aige, nó aici, a chur in iúl.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

8020.03

(b) Mínigh na fadhbanna a bheadh ag duine óg as tír choimhthíoch a chónaíonn anois i dTuaisceart Éireann.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ [6]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 4	

[Tiontaigh an leathanach

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

5 Léigh **Foinse B**.

(a) Mínigh na rudaí thíos:

(i) “Mian”

[2]

(ii) “Riachtanas”

[2]

(b) Agus tagairt á déanamh agat **d'Fhoinse B agus** don eolas agat féin, mínigh na buntáistí as a bheith ag cloí le buiséad.

____ [6]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 5	

8020.03

[Tiontaigh an leathanach

Infhostaitheacht

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

6 Léigh **Foinse C** agus bain úsáid aisti le cuidiú leat an cheist seo a fhreagairt.

(a) Mínigh **dhá** dhóigh a dtig le gnólacht dul san iomaíocht go rathúil le gnólachtaí eile.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

(b) Mínigh na buntáistí don fhostaí as traenáil a fháil.

[6]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 6	

8020.03

[Tiontaigh an leathanach

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Roinn C

Freagair **dhá** cheist as an roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

7 Agus tagairt á déanamh agat **d'Fhoinse A agus** don eolas agat féin, déan ról na scoile i gcur chun cinn an chuimsithe a mheasúnú.

[10]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc
Iomlán Cheist 7	

[Tiontaigh an leathanach

Forbairt Phearsanta

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

8 Agus tagairt á déanamh agat **d'Fhoinse B agus** don eolas agat féin, déan úsáid cártaí dochair mar mhodh siopadóireachta do theaghlaigh a mheasúnú.

[10]

Iomlán Cheist 8	

8020.03

Infhostaitheacht

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

9 Agus tagairt á déanamh agat **d'Fhoinse C agus** don eolas agat féin, déan an tionchar ar ghnólacht as trádáil a dhéanamh ar an Idirlíon a mheasúnú.

[10]

Iomlán Cheist 9

8020.03

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

8020.03

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

Don Scrúdaitheoir Amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Marc Iomlán	

Uimhir Scrúdaitheora

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

8020.03

Rewarding Learning

General Certificate of Secondary Education
2013

Foghlaim don Saol agus don Obair: Líneach

Aonad 3

[GLW31]

DÉ hAOINE 10 BEALTAINE, MAIDIN

FOINSÍ A, B agus C

Iatán: Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Le húsáid le Ceisteanna 4 agus 7.

FOINSE A

Féiniúlacht Chultúrtha

Nuair a mhothaíonn duine óg go bhfuil féiniúlacht chultúrtha aige, nó aici, bíonn mothú muintearais fosta ar an duine sin. Tig le duine óg féiniúlacht chultúrtha a chur in iúl ar dhóigheanna difriúla, mar shampla, tríd an teanga, tríd an cheol/damhsa agus tríd an chreideamh.

Ainneoin sochaí ilchultúrtha a bheith i dTuaisceart Éireann, is féidir go mbeidh fadhbanna ag daoine óga as tíortha coimhthíocha agus iad ag dul i ngleic leis na hathruithe a bhaineann leis an saol anseo. Mar shampla, is féidir go mbeidh sé deacair acu cairde nua a fháil agus a bheith rannpháirteach sa scoil nó sa choláiste nua. Is féidir fosta, go mbeidh deacrachtaí acu leis an teanga, agus fiú go ndéanfar leithcheal orthu.

Déanann scoileanna tréan-iarracht fáilte a chur roimh dhaoine óga as tíortha éagsúla. Bíonn polasaí ar chuimsiú sóisialta ag scoileanna go minic agus déanann siad imeachtaí a reáchtáil le héagsúlacht chultúrtha a cheiliúradh. Mar shampla, tig le daltaí foghlaim faoi chultúir eile agus faoi chuimsiú sóisialta i ranganna saoránachta. Thiocfadh leis an scoil fosta féilte reiligiúnacha éagsúla nó teangacha éagsúla nó bianna traidisiúnta, a chur chun cinn.

Foinse: Foinse dár gcuid féin

Iatán: Forbairt Phearsanta

Le húsáid le Ceisteanna 5 agus 8.

FOINSE B

Mianta agus Riachtanais

Bíonn sé furasta ag daoine sa lá atá inniu ann, agus na roghanna uilig atá ar fáil againn, airgead a chaitheamh ar earraí ar mian linn iad seachas ar earraí atá riachtanach. Is rudaí deasa iad mianta, amhail gutháin phóca agus saoirí, a chuidíonn leis an stíl mhaireachtála a fheabhsú dúinn. Is riachtanas é rud atá de dhíth orainn le bheith beo, cosúil le dídean, le bia, le huisce agus le héadaí. Is féidir seirbhísí amhail leictreachas, teas agus áiseanna leighis a chur san áireamh fosta mar riachtanais.

Tá éagsúlacht fhairsing seirbhísí ann agus iad uilig san iomaíocht ag iarraidh daoine a spreagadh le hairgead a chaitheamh.

Mar shampla, bíonn na siopaí lán le tairiscintí a bhfuil sé mar sprioc acu daoine a mhealladh lena gcuid airgid a chaitheamh.

Baineann roinnt miondíoltóirí úsáid as bearta praghsála le caiteachas neamhriachtanach a spreagadh, cosúil le tairiscintí ‘péire ar chostas ceann amháin’ nó ‘ceannaigh ceann, faigh ceann eile saor in aisce’.

Caithfidh daoine a bheith cúramach nach gcaitheann siad barraíocht airgid agus ba chóir dóibh cloí le buiséad seachtainiúil nó míosúil. Bíonn sé furasta ag daoine úsáid a bhaint as cártaí dochair leis an deis a thapú nuair a bhíonn tairiscintí ar fáil agus iad ag ceannach éadaí nó i mbun siopadóireachta cionn is go dtagann an t-airgead díreach amach as an chuntas bainc.

Foinse: Leathanach 107 GCSE LLW, Hodder, 2011 ISBN 9781444120752

Iatán: Infhostaitheacht

Le húsáid le Ceisteanna 6 agus 9.

FOINSE C

Iomaíocht idir Gnólachtaí

Caithfidh gnólachtaí tairgí agus seirbhísí níos fearr a chur ar fáil ná táirgí agus seirbhísí a gcuid iomaitheoirí le custaiméirí a mhealladh.

Ní mór do ghnólacht meas a bheith aici ar a cuid fostaithe sa dóigh go mbeidh siad spreagtha i dtólamh lena ndícheall a dhéanamh san ionad oibre. Ar an ábhar sin caithfidh na fostaithe cláir thraenála a dhéanamh leis na scileanna acu in úsáid na teicneolaíochta nua a fheabhsú sa dóigh go mbeidh siad níos éifeachtaí i mbun oibre. Is féidir go mbeidh na fostaithe níos sásta sa phost acu mar gheall ar an traenáil seo agus go mbeidh ardú pá i ndán dóibh dá bharr.

Beidh méadú sna díolacháin go cinnte de bharr teicneolaíocht nuashonraithe san ionad oibre cionn is go mbeidh gnólachtaí ábalta trádáil a dhéanamh ar an Idirlíon. Scaipfear an clú acu fud fad an domhain agus beidh an cumas acu trádáil a dhéanamh 24 uair an chloig gach lá, 7 lá na seachtaine.

Os a choinne sin, beidh iomaíocht ghéar ann má tá margadh domhanda acu agus is féidir go mbeidh tionchar aige sin ar a gcuid díolachán agus brabúis.

Foinse: Foinse dár gcuid féin

Rewarding Learning

General Certificate of Secondary Education
2013

Foghlaim don Saol agus don Obair: Líneach

Aonad 3

[GLW31]

DÉ hAOINE 10 BEALTAINE, MAIDIN

FOINSÍ A, B agus C

Iatán: Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Le húsáid le Ceisteanna 4 agus 7.

FOINSE A

Féiniúlacht Chultúrtha

Nuair a mhothaíonn duine óg go bhfuil féiniúlacht chultúrtha aige, nó aici, bíonn mothú muintearais fosta ar an duine sin. Tig le duine óg féiniúlacht chultúrtha a chur in iúl ar dhóigheanna difriúla, mar shampla, tríd an teanga, tríd an cheol/damhsa agus tríd an chreideamh.

Ainneoin sochaí ilchultúrtha a bheith i dTuaisceart Éireann, is féidir go mbeidh fadhbanna ag daoine óga as tíortha coimhthíocha agus iad ag dul i ngleic leis na hathruithe a bhaineann leis an saol anseo. Mar shampla, is féidir go mbeidh sé deacair acu cairde nua a fháil agus a bheith rannpháirteach sa scoil nó sa choláiste nua. Is féidir fosta, go mbeidh deacrachtaí acu leis an teanga, agus fiú go ndéanfar leithcheal orthu.

Déanann scoileanna tréan-iarracht fáilte a chur roimh dhaoine óga as tíortha éagsúla. Bíonn polasaí ar chuimsiú sóisialta ag scoileanna go minic agus déanann siad imeachtaí a reáchtáil le héagsúlacht chultúrtha a cheiliúradh. Mar shampla, tig le daltaí foghlaim faoi chultúir eile agus faoi chuimsiú sóisialta i ranganna saoránachta. Thiocfadh leis an scoil fosta féilte reiligiúnacha éagsúla nó teangacha éagsúla nó bianna traidisiúnta, a chur chun cinn.

Foinse: Foinse dár gcuid féin

Le húsáid le Ceisteanna 5 agus 8.

FOINSE B

Mianta agus Riachtanais

Bíonn sé furasta ag daoine sa lá atá inniu ann, agus na roghanna uilig atá ar fáil againn, airgead a chaitheamh ar earraí ar mian linn iad seachas ar earraí atá riachtanach. Is rudaí deasa iad mianta, amhail gutháin phóca agus saoirí, a chuidíonn leis an stíl mhaireachtála a fheabhsú dúinn. Is riachtanas é rud atá de dhíth orainn le bheith beo, cosúil le dídean, le bia, le huisce agus le héadaí. Is féidir seirbhísí amhail leictreachas, teas agus áiseanna leighis a chur san áireamh fosta mar riachtanais.

Tá éagsúlacht fhairsing seirbhísí ann agus iad uilig san iomaíocht ag iarraidh daoine a spreagadh le hairgead a chaitheamh.

Mar shampla, bíonn na siopaí lán le tairiscintí a bhfuil sé mar sprioc acu daoine a mhealladh lena gcuid airgid a chaitheamh.

Baineann roinnt miondíoltóirí úsáid as bearta praghsála le caiteachas neamhriachtanach a spreagadh, cosúil le tairiscintí ‘péire ar chostas ceann amháin’ nó ‘ceannaigh ceann, faigh ceann eile saor in aisce’.

Caithfidh daoine a bheith cúramach nach gcaitheann siad barraíocht airgid agus ba chóir dóibh cloí le buiséad seachtainiúil nó míosúil. Bíonn sé furasta ag daoine úsáid a bhaint as cártaí dochair leis an deis a thapú nuair a bhíonn tairiscintí ar fáil agus iad ag ceannach éadaí nó i mbun siopadóireachta cionn is go dtagann an t-airgead díreach amach as an chuntas bainc.

Foinse: Leathanach 107 GCSE LLW, Hodder, 2011 ISBN 9781444120752

Iatán: Infhostaitheacht

Le húsáid le Ceisteanna 6 agus 9.

FOINSE C

Iomaíocht idir Gnólachtaí

Caithfidh gnólachtaí tairgí agus seirbhísí níos fearr a chur ar fáil ná táirgí agus seirbhísí a gcuid iomaitheoirí le custaiméirí a mhealladh.

Ní mór do ghnólacht meas a bheith aici ar a cuid fostaithe sa dóigh go mbeidh siad spreagtha i dtólamh lena ndícheall a dhéanamh san ionad oibre. Ar an ábhar sin caithfidh na fostaithe cláir thraenála a dhéanamh leis na scileanna acu in úsáid na teicneolaíochta nua a fheabhsú sa dóigh go mbeidh siad níos éifeachtaí i mbun oibre. Is féidir go mbeidh na fostaithe níos sásta sa phost acu mar gheall ar an traenáil seo agus go mbeidh ardú pá i ndán dóibh dá bharr.

Beidh méadú sna díolacháin go cinnte de bharr teicneolaíocht nuashonraithe san ionad oibre cionn is go mbeidh gnólachtaí ábalta trádáil a dhéanamh ar an Idirlíon. Scaipfear an clú acu fud fad an domhain agus beidh an cumas acu trádáil a dhéanamh 24 uair an chloig gach lá, 7 lá na seachtaine.

Os a choinne sin, beidh iomaíocht ghéar ann má tá margadh domhanda acu agus is féidir go mbeidh tionchar aige sin ar a gcuid díolachán agus brabúis.

Foinse: Foinse dár gcuid féin